

PROCENA KVALITETA TURIZMA U MORAVIČKOM KRAJU NA OSNOVU SWOT ANALIZE

ASSESSMENT OF TOURISM QUALITY IN THE MORAVA AREA BASED ON SWOT ANALYSIS *

Miloje Ostojić¹⁾, Dr Svetislav Lj. Marković²⁾, Dr Ilija V. Popović³⁾

Rezime: Savremena kretanja u turizmu nameću potrebu za većim učešćem ekodestinacija u kreiranju turističke ponude. Destinacije sa očuvanom prirodom kao što su zaštićena područja i nacionalni parkovi postaju sve atraktivnija mesta za odmor od urbanih sredina i ubrzanog tempa života. Zahvaljujući svojim prirodnim potencijalima, Moravički kraj može da postane veoma posećena ekodestinacija na turističkoj mapi Evrope. U radu su analizirani problemi, prednosti i ciljevi poboljšanja kvaliteta turističke ponude u Ivanjici i njenoj okolini.

Ključne reči: Moravički kraj, turizam, kvalitet.

Abstract: The modern touristic trends impose the need for eco destinations to become increasingly included in creating touristic arrangements. The destinations with preserved natural beauties such as protected areas and national parks are becoming holiday resorts considered to be much more attractive than urban settlements with rapid life tempo. Due to its natural potential, the Morava area can become one of most frequented eco destinations on the European touristic map. This paper contains the analysis of the problems, advantages and goals of improving the quality of touristic arrangements in Ivanjica and its surroundings.

Key words: The Morava area, tourism, quality.

1. UVOD

Kada je u pitanju turizam i njegov značaj za privredni razvoj određene opštine, prvo se u obzir moraju uzeti motivi usled kojih turisti putuju. Neki putuju zbog posete istorijskim mestima, arheološkim iskopinama, ostacima drevnih civilizacija, neki zbog naučnih ili trgovinskih ciljeva, neki zbog zabave, razonode, avanture... Bez obzira na razloge turističkih kretanja, turisti troše svoj novac na teritoriji koju posećuju i kao rezultat te potrošnje nastaju određeni ekonomski efekti na privredu, kako zemlje iz koje turisti dolaze, tako i zemlje koju turisti posećuju.

2. AKTUELNI PROBLEMI RAZVOJA TURIZMA U MORAVIČKOM KRAJU

Turistička atraktivnost opštine Ivanjica se zasniva na bogatstvu prirodnih i kulturnih resursa, dugoj istoriji i tradiciji, specifičnom identitetu brojnih lokacija, gostoljubivosti ivanjčkih

domaćina. Opština Ivanjica ima brojne mogućnosti za razvoj svih vidova turizma: zdravstvenog, seoskog, sportskog, lovno-ribolovnog, izletničkog, kongresnog, manifestacionog...

Ivanjička opština je 2000. godine proglašena vazdušnom banjom.

Godine 2001. područje planine Golija stavljeno je pod zaštitu kao Park prirode pod imenom "Golija" (površine 75.183 ha) i svrstano je u I kategoriju zaštite kao prirodno dobro od izuzetnog značaja (Uredba Vlade Republike Srbije "Službeni glasnik RS", broj 45/2001).

Park prirode sa svojim prirodnim i stvorenim vrednostima u potpunosti je zadovoljio kriterijume za nominovanje Parka prirode "Golija" za Rezervat biosfere po programu MAB-a (Program "Čovek i biosfera"), tako da je deo Parka prirode "Golija" odlukom Komisije UNESCO-a, oktobra 2001. godine, proglašen za Rezervat biosfere "Golija-Studenica" (površine 53.804 ha).

Što se tiče raspoloživih smeštajnih kapaciteta, u ovom trenutku opština raspolaže sa oko 1000 ležaja u kategorisanim objektima, kao i oko 200

1) Miloje Ostojić, menadžer, Turistička organizacije opštine Ivanjica, Milinka Kušića 47, 32250 Ivanjica, Srbija, E-mail: ostojaiv@ptt.rs i E-mail: tooivanjica@eunet.rs.

2) Dr Svetislav Lj. Marković, profesor, Visoka škola tehničkih strukovnih studija Čačak, Ulica Svetog Save 65, 32000 Čačak, Srbija, E-mail: svetom@nadlanu.com.

3) Dr Ilija V. Popović, docent, Ljubički kej, soliter 5, stan 65, 32000 Čačak, Srbija, E-mail: ilijapop@ptt.rs.

ležaja koji se nalaze u seoskim domaćinstvima, gradu ili prigradskim naseljima.

Problemi sa kojima se opština suočava, sa aspekta razvoja turizma, su nedovoljni smeštajni kapaciteti, nerazvijene uslužne delatnosti, nedovoljno razvijena infrastruktura, nedostatak obrazovanih kadrova, neuređenost određenih turističkih lokaliteta... Unapređenjem postojećeg stanja, kao i razvijanjem svih oblika turizma, a posebno zimskog, opština Ivanjica kao destinacija može biti mnogo bolje pozicionirana i valorizovana na turističkom tržištu Srbije i Jugoistočne Evrope.

Dodatni dosadašnji problem koji je prepoznat je nerazumevanje lokalne samouprave da turizam prepozna kao razvojnu šansu opštine i adekvatnu podršku valorizuje kroz planirana budžetska sredstva.

Osvrćući se na gore navedene probleme, a u skladu sa raspoloživim resursima, sačinjen je akcioni plan za razvoj turizma kojim bi ovi problemi bili neutralisani, a turistička ponuda podignuta na viši nivo kroz razne vidove turizma (kulturni, verski, izletnički, planinski, seoski...) u okviru nekoliko skromnih projekata.

Poseban akcenat dat je kulturnim sadržajima (manifestacije i kulturno-istorijski lokaliteti) za koje se smatra da mogu podići kulturni nivo zajednice, a i znatno uticati na priliv turista i promociju opštine Ivanjica.

Takođe, dato je prostora seoskom turizmu kao brendu ovog kraja. podsticajem i ulaganjem u seoski turizam podiže se nivo usluga, povećava se broj smeštajnih jedinica i razvija privatno preduzetništvo.

Tabela 1. Turistički potencijali u opštini Ivanjica

SNAGE		SLABOSTI	
1.	Prirodni resursi (Golija park prirode, vazдушna banja...)	1.	Loša populaciona i starosna struktura kao i tradicija
2.	Stara čaršija – kulturno-istorijska prostorna celina od velikog značaja	2.	Ljudski resursi: neorganizovanost i needukovan kadar
3.	Ljudski resursi (srdačnost ljudi koji primaju turiste)	3.	Nerazvijena infrastruktura: loša putna mreža, zastareo vozni park...
4.	Tradicija, iskustvo, gostoprimstvo...	4.	Nepostojanje robne marke “Golija”
5.	Kulturno-istorijsko nasleđe	5.	Slaba informisanost i nedostatak promotivnih aktivnosti
6.	Izvori pijaće vode	6.	Nedostatak smeštajnih kapaciteta
7.	Konfiguracija terena i klima veoma pogodni za zimske i druge sportove	7.	Nedostatak i devastacija opšte i turističke signalizacije
8.	Očuvana ekološki zdrava životna sredina	8.	Ne primenjivanje zakona i kaznene politike za divlje deponije i sl.
9.	Neograničene mogućnosti proizvodnje zdrave hrane		
10.	Postojanje smeštajnih kapaciteta u ruralnim područjima		
11.	Mogućnost organizovanja lova i ribolova		
12.	Postojanje šumskih plodova i lekovitog bilja		
13.	Definisan strateški prioritet		
ŠANSE		PRETNJE	
1.	Nacionalne strategije (usklađenost prioriteta opštine sa prioritetima na drugim nivoima)	1.	Migracija stanovništva iz sela
2.	Nastavak privatizacije (ubrzan)	2.	Promena vlasti (republička i lokalna)
3.	Postojanje donatorskih programa	3.	Eksploatacija prirodnih resursa od strane JP “Srbijašume” bez nadoknade lokalnoj zajednici
4.	Regionalno udruživanje (klasteri)	4.	Nerešen status imovine u opštini
5.	Povezivanje javnog i privatnog sektora	5.	Nepostojanje decentralizovanog sistema odlučivanja
6.	Veliko interesovanje za Goliju, seoski, sportski, kongresni i drugi vidovi turizma	6.	Ubrzane aktivnosti konkurenata na razvoju turističkih proizvoda
7.	Mogućnost plasmana zdrave hrane (robna marka “Golija”)	7.	Izostanak interesa lokalnih i stranih ulagača u turizam opštine
8.	Ulazak hotelskih brendova (Best Western)		

Golija predstavlja jedan od nacionalnih turističkih prioriteta. Pored nacionalnih planova i projekata za Goliju, regulisanim Prostornim i

Master planom i pored izrade planske dokumentacije za turističke lokalitete na Goliji koji su neophodni za njen dalji razvoj u skladu sa

evropskim standardima, lokalna samouprava je predvidela nekoliko skromnijih projekata kojima će Goliju učiniti dostupnom za posetioce iz opštine, zemlje i regiona. Slični projekti planirani su i za druge dve planine, Javor i Mučanj, koje po svojim potencijalima ne zaostaju za Golijom.

Planirani projekti su u skladu sa razvojnim mogućnostima opštine.

3. SWOT ANALIZA IVANJIČKOG TURIZMA

Metodološki postupak kojim se u konkretnoj situaciji procenjuje postojeće stanje u cilju izbora optimalnih strateških opredeljenja naziva se SWOT analiza. Prilikom jedne ovakve analize uticajni faktori se dele na unutrašnje i spoljašnje, pozitivne i negativne.

Procena unutrašnjih pogodnosti i ograničenja ima ključnu ulogu u strateškom planiranju, jer će se akcioni planovi zasnivati ili na dobrim stranama ili će nastojati da se isprave loše strane lokalne zajednice. Interna analiza ima dve svrhe:

1. Da se utvrde lokalne opcije i kapaciteti kao odgovor na spoljašnja dešavanja i
2. Da se identifikuju unutrašnje dobre i loše strane koje se mogu razmatrati u okviru strateških mera. Dobre i loše strane zavređuju posebnu pažnju, jer su one osnova za utvrđivanje položaja lokalne zajednice u odnosu na konkurenciju.

Lokalne zajednice su pod velikim uticajem različitih spoljašnjih faktora koji dolaze sa regionalnog, državnog i međudržavnog nivoa. Važno je da se uvide mogućnosti i rizici od spoljnih faktora koji su relevantni za strateška opredeljenja. Mnogi spoljašnji uticaji su izvan kontrole lokalne zajednice. Međutim, njihov uticaj na delovanje lokalne samouprave je važan činilac u strateškom planiranju tog delovanja i mora se uzeti u obzir.

U tabeli 1 prikazane su samo najbitnije snage i slabosti, šanse i pretnje, koje mogu dominantno uticati na izbor strateških opredeljenja.

4. DRVO PROBLEMA U TURIZMU OPŠTINE IVANJICA

Drvo problema koji opterećuju turizam ivanjičke opštine prikazano je na slici 1.

5. ZAKLJUČAK

Moravički kraj ima veoma povoljne uslove za razvoj turizma na selu. To su, pre svega, očuvana priroda, čist vazduh, bogatstvo flore i faune.

Boravak u prirodi turistima pruža mogućnosti za šetnje, rekreaciju, za organizovane izlete do obližnjih pećina, izvora, manastira, uz mogućnost lova i ribolova, planinarenja, branja šumskih plodova i lekovitog bilja i drugih aktivnosti u prirodi.

Puno korišćenje kapaciteta, intenziviranje investicija u turističku infrastrukturu i obrazovanje odgovarajućih stručnih kadrova, takođe imaju naročit značaj. Uključivanje u savremene tokove međunarodnog turističko-ugostiteljskog tržišta, prilagođavanje ponude savremenim uslovima i podizanje kvaliteta ponude na viši nivo, dovelo bi do većeg razvoja ove privredne grane.

LITERATURA

- [1] Marković S., Ostojić M.: *Turistički vodič kroz ivanjički kraj*, Turistička organizacija opštine Ivanjica, Ivanjica, 2006, 68 str.
- [2] Ostojić M., Marković S.: *Tourist Guide to the Region of Ivanjica*, Turistička organizacija opštine Ivanjica, Ivanjica, 2007, 68 p.
- [3] Marković S., Popović I.: *Demografske i privredne promene u moravičkom kraju*, Naučni simpozijum sa međunarodnim učešćem „Srbija i savremeni procesi u Evropi i svetu”, Beograd-Tara, 26. i 27. maj 2005, str. 485÷492.
- [4] Marković S., Popović I., Ostojić M.: *Seoski turizam – mogući pokretač razvoja brdsko-planinskog područja moravičkog kraja*, „Traktori i pogonske mašine”, vol. 10, No. 2, oktobar 2005, Novi Sad, str. 302÷308.
- [5] Marković S., Popović I., Ostojić M.: *Smer dnevnih migracija kao posledica privrednog razvoja ivanjičke opštine*, „Traktori i pogonske mašine”, vol. 10, No. 2, oktobar 2005, Novi Sad, str. 309÷314.
- [6] Marković S., Popović I., Ostojić M.: *Turistički resursi i promet turista u ivanjičkom kraju*, Naučni skup „Srbija i Republika Srpska u regionalnim i globalnim procesima, Zbornik radova, Trebinje, 2007, str. 579÷588.
- [7] Ostojić M., Marković S., Popović I.: *Uticaj razvoja turističkih ponuda na poboljšanje kvaliteta života ljudi u ivanjičkom kraju / Influence of development of tourist arrangements on improving life quality of people in ivanjica area*, 35. Konferencija o kvalitetu života „Festival kvaliteta 2008”, Zbornik radova, Kragujevac, 13÷15. maj 2008, str. 6.1÷6.7.

Slika 1. Drvo problema u turizmu ivanjičke opštine

